

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА ЗАКОНСКАТА РАМКА НА ЕУ ЗА ЗАШТИТА НА ПОДАТОЦИТЕ, СО ПОСЕБЕН ОСВРТ КОН ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИТЕ ПОДАТОЦИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Март 2006

Еден од предусловите за развивање на Информатичкото Општество е корисниците (индивидуи, трговски претпријатија и владини тела) да имаат доверба или „верба“ во доверливоста, безбедноста и интегритетот на електронските комуникациски системи и компјутеризираниите системи за обработка на податоците. Една суштинска компонента на рамката на доверба е заштитата на приватноста.

Информатичката заштита на приватноста или податоците се базира на еден збир на принципи за собирање, размена и употреба на личните податоци во комерцијален и владин контекст. Законите за заштита на податоците дозволуваат, па дури и ја олеснуваат, комерцијалната и владина употреба на личните податоци, додека, пак, истовремено им овозможува на индивидуите (1) контрола врз што сакаат да откријат; (2) свесност за тоа како ќе се користат нивните лични податоци; (3) права да бараат податоците да се точни и актуелни; и (4) пристап до податоци ко се однесуваат на нив.

Во 1995, Европската Унија ја усвои Директивата за Заштита на Податоците (95/46/ EC), утврдувајќи детална регулативна структура на приватноста која ќе се усвои во националниот закон на земјите членки на ЕУ¹. Во 2005, Република Македонија усвои Закон за Заштита на Личните Податоци, според моделот на Директивата на ЕУ.

Македонскиот Закон, како и Директивата на ЕУ, рефлектира десет основни принципи:

1. **Назначување на намената.** Личните податоци ќе се собираат само за конкретна, јасна и законски одредена намена. Следствената употреба на податоците треба да биде ограничена на овие намени. Член 5, став 1, точка 2.
2. **Известување.** Предметот на податоците ќе биде информиран за идентитетот на контролорот на податоците и намената за која се собираат, како и за правата на пристап и корекција. Член 10. Во колку податоците не се семени од предметот на податоците, контролорот, во времето на собирање на податоците, ќе го информира предметот на податоците за идентитетот на контролорот, намената за која ќе се обработат податоците и правото на предметот на податоците да се спротивстави на таквата употреба или откривање. Член 11.
3. **Ограниченост на собирањето.** Личните податоци треба да се собираат само доколку е соодветно, релевантно и не е претерано во однос на намената за која

¹ Директивата на ЕУ и многу сродни ресурси може да се најдат на http://europe.eu.int/comm/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm.

- се собираат (не треба да се собираат повеќе податоци од неопходните за остварување на наведената намена.). Член 5, став 1, точка 3.
4. **Квалитет на податоците.** Податоците треба да бидат точни, целосни и актуелни, имајќи ја во предвид намената за која се собрани. Член 5, став 1, точка 4. на барање на предметот на податоците, и на негова иницијатива, контролорот на податоците е должен да дополни, измени, или избрише неточни, нецелосни или неактуелни информации. Член 14.
 5. **Ограниченост на задржувањето.** Податоците треба да се чуваат во форма која овозможува идентификација на предметот на податоците не подолго од неопходното за исполнување на намената за која податоците се собрани. Член 5, став 2, точка 5.
 6. **Ограниченост на употребата.** Податоците не треба да бидат откриени или обработени за поинаква намена од назначената кога биле собрани, освен ако предметот на податоците не се согласи, во зависност од одредени исклучоци. Член 6.
 7. **Пристап.** Предметот на податоците има право на пристап до своите податоци. Член 12. Правото е од суштинско значење за примена на правото на квалитет на податоците.
 8. **Безбедност.** Секое лице кое има пристап до збирот на лични податоци во име на контролорот или управувачот со збирот е обврзан да ја одржи тајноста и заштитата на податоците. Член 23. За да се обезбеди тајност и заштита на личните податоци, контролорот мора да примени соодветни технички и организациски мерки. Член 24.
 9. **Отвореност.** Контролорот на податоците ќе чува запис на секој збир на лични податоци назначувајќи ги постапките во однос на собирањето на податоците и ќе ги поднесува овие записи до Директориумот за Заштита на Податоците, кој ќе ги собира и објавува. Членови 27-30.
 10. **Одговорност и примена.** „Контролорот“ на податоците треба да биде одговорен во придржувањето до заштитата, а создадена е и постапка за предметите на податоците да може да си ги остварат своите права пред законот. Членови 18-22; Членови 37-47 (создавање и надлежности на Директориумот); Членови 49-50 (казнени мерки)

Македонскиот закон има и некои дополнителни црти, вклучувајќи посебни правила за обработка на единствениот матичен број на граѓанинот (член 9) и услов некои посебни категории на лични податоци да може да се пренесуваат преку телекомуникациската мрежа само енкриптирани (Член 8, став 4).

Директивата на ЕУ и Националните Закони засновани на ИТ може да бидат имплементирани на флексибилен начин за да се избегнат непотребни оптоварувања на контролорите и обработувачите на податоците.

Директивата за Заштита на Податоците на ЕУ, во колку се прочита и примени буквално, е многу опширна и потенцијално многу отежителна. Меѓутоа, целокупната регулатива на ЕУ се базира на принципот на „пропорционалност“, што значи дека регулативите мора да бидат пропорционални со ризикот за штета и мора да ја земат во предвид националната состојба на развој. Една регулативна агенција треба да избегнува активности кои ќе наметнат граници за економскиот развој. Владината регулативна моќ треба да се практикува само како неопходна, пропорционално на природата на повредата на приватноста и нејзината веројатност. Дополнително на ова, законот на ЕУ им одобрува на Земјите Членки „маргина за маневрирање“ во имплементацијата на нејзините Директиви, дозволувајќи им на нациите да развијат по нешто поинаков пристап во зависност од националните услови.

Директивата за Заштита на Податоците посебно вклучува мерки кои дозволуваат флексибилна примена. На пример, Член 18 од Директивата им дозволува на контролорите на податоците да ги избегнуваат барањата за забелешки во колку назначат службеник за заштита на личните податоци (понекогаш наречени главен службеник за приватност) кој врши забелешка на податоците собрани од ентитетот и како овие се употребуваат.

Дополнително, Директивата за Заштита на Податоците на ЕУ особено ја поттикнува употребата на „правилници за однесување“ „самоконтролни“ мерки кај приватниот сектор, кои може да го олеснат влијанието на директивата. Индустриските правила на однесување допуштаат регулативата да биде флексибилна, со цел да се одржи чекор со технолошкиот развој и со еволуирачките индустриски практики. Правилата може да помогнат да се избегнат непотребните регулативни бариери и може да ја ограничат произволната примена на регулативната власт. (Самоконтролата, секако, не може да ги собори изричните законски уредби). Во колку индустриските сектори се сè уште во фаза на развој во земјата, нов авторитет за заштита на податоците може ќе сака да упати на правилата на однесување развиени од индустриските групи во ЕУ и поинаку да побара техничка помош од индустриските групи во ЕУ.

Дополнителни ресурси

Во 2002, ЕУ усвои втора директива за приватноста, посебно осврнувајќи се на приватноста на електронските комуникациски услуги. Помеѓу другите точки, Директивата за Приватноста и Електронските Комуникации од 2002 зборува и за непотребен e-mail и употребата на личните податоци од комуникациските компании. Директивата од 2002 може да се најде на http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/privacy/law/index_en.htm.

GIPI Анализи на Директивата од 2002 (октомври 2002)
<http://www.internetpolicy.net/privacy/privacy-memo.pdf>.

Ресурси за законот за заштита на податоците на ЕУ – преглед, модел договори, линкови до други интернационални инструменти и национални службеници за заштита на податоците http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/privacy/index_en.htm

Меѓународната Стопанска Комора разви Алатки за приватноста (Privacy Toolkit) за творците на политиките,
http://www.iccwbo.org/home/e_business/word_documents/TOOLKIT-rev.pdf.

Центар за демократија и технологија, “Приватност и Е-Влада” (Мај 2003) – извештај до Одделот за Економија и Општествени работи на Обединетите Нации како заднина за Светскиот Извештај за Јавниот Сектор за Е- Влада. Прави интернационален преглед на трендовите на приватноста со фокус на податоците во рацете на владата. Опишува "најдобри практики," вклучувајќи службеници на приватноста, процени на влијанијата врз приватноста, технологии за подобрување на приватноста и ревизии на приватноста. <http://www.internetpolicy.net/privacy/20030523cdt.pdf>

За повеќе информации, контактирајте со Џим Демпси, GIPI Раководител на Политиките, jdempsey@cdt.org